

Beroepsgebonden aandoeningen van het bewegingsapparaat in Europa

Een Europese prioriteit

- In heel Europa zijn fysieke belasting (tillen, duwen, trekken) en repeterende bewegingen prioriteitsrisico's die aandacht vereisen (3)(4)(5)(6).
- Om die reden heeft men 'Zet je schrap tegen fysieke overbelasting' als thema gekozen voor de Europese week voor veiligheid en gezondheid op het werk die in oktober 2000 zal plaatsvinden in elke lidstaat.
- Het is een prioriteit omwille van de aan deze aandoeningen verbonden omvang en de kosten in Europa.
- Bovendien is het een prioriteit omdat het probleem grotendeels voorkomen of beperkt kan worden door het naleven van bestaande gezondheids- en veiligheidsvoorschriften en richtsnoeren met betrekking tot goede praktijken.
- Uit rapporten in heel Europa blijkt de noodzaak dat de lidstaten dit probleem dienen aan te pakken (3)(5).

Omvang probleem aandoeningen van het bewegingsapparaat in Europa

- Aandoeningen van het bewegingsapparaat bestrijken een breed scala van gezondheidsproblemen. De twee hoofdgroepen omvatten rugpijn en RSI (o.a. muisarm), met inbegrip van beroepsgebonden aandoeningen aan de bovenste ledematen. De onderste ledematen kunnen eveneens aangetast worden.
- Tillen, een verkeerde lichaamshouding en repeterende bewegingen vormen slechts een deel van de factoren die leiden tot deze problemen. Een aantal van deze aandoeningen staan in rechtstreeks verband met bepaalde taken of activiteiten.
- Elk jaar worden miljoenen Europese werknemers in alle soorten functies en werkgelegenheidssectoren getroffen door

aandoeningen van het bewegingsapparaat tijdens het werk. Europese studies wijzen uit dat bijvoorbeeld aandoeningen aan de rug, nek en de bovenste ledematen een steeds groter gezondheidsprobleem vormen met steeds grotere financiële gevolgen.

- aandoeningen van het bewegingsapparaat zijn vaak door de Europese werknemers gemelde beroepsgebonden gezondheidsproblemen: 30% klaagt over rugpijn, 17% klaagt over spierpijn in armen en benen, 45% verklaart te moeten werken in pijnlijke en vermoeiende houdingen en 33% dient zelfs zware lasten tillen tijdens het werk (7). In tabel 2 is een specificatie weergegeven van een aantal van deze cijfers per land van de Europese Unie.
- Het hierboven vermelde percentage van 30% dat elk jaar last heeft van rugpijn omvat zo'n 44 miljoen Europese werknemers (7).
- De gezondheidsproblemen variëren van ongemak, lichte pijn en pijn tot meer ernstige problemen waarbij ziekteverlof, medische behandeling en hospitalisatie nodig zijn.
- Behandeling en herstel zijn dikwijls niet doeltreffend genoeg in het bijzonder bij meer chronische gevallen. Het kan zelfs leiden tot permanente arbeidsongeschiktheid, met verlies van werk.

Herkennen van risico's voor aandoeningen aan het bewegingsapparaat

Het is evident dat er een duidelijk verband bestaat tussen aandoeningen aan het bewegingsapparaat en het werk (4). De oorzaken zijn vaak te wijten aan het ontwerp van de werksystemen (4) (7). De belangrijkste risicofactoren zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 - Factoren die het risico voor aandoeningen aan het bewegingsapparaat doen toenemen

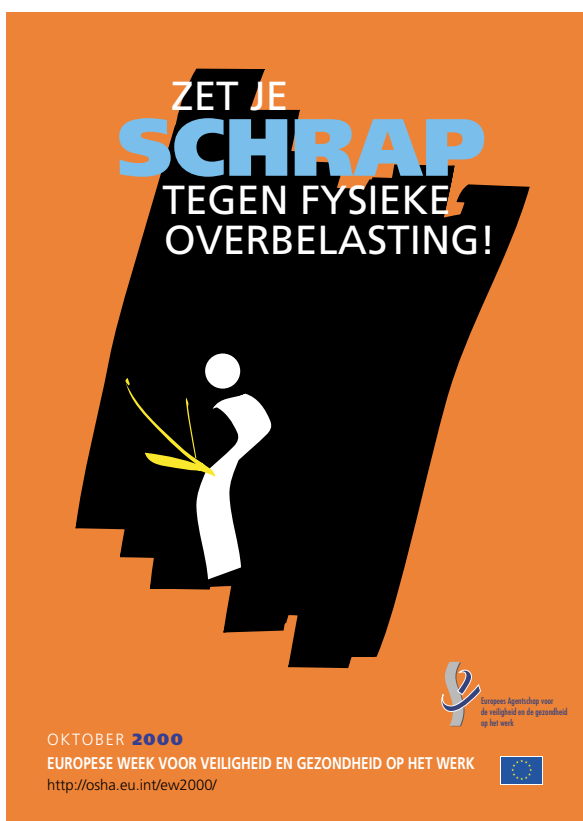
Fysieke aspecten van het werk

lasten
verkeerde lichaamshouding
repeterende bewegingen
zware belastingen van de handen
rechtstreekse mechanische druk op lichaamsweefsels
lichaamstrillingen

Werkomgeving en -organisatie

werktempo
repeterend werk
tijdsschema's
betalingssystemen
eentonig werk
vermoeidheid
koude werkomgevingen
de manier waarop de werknemers de werkorganisatie ervaren
psychosociale werkfactoren

Deze risicofactoren kunnen op vele Europese werkplekken teruggevonden worden. 7% van de EU-werknemers zegt bijvoorbeeld dat het werk korte, repeterende taken met zich meebrengt, 57% zegt dat het repetitieve hand- en armbewegingen met zich meebrengt, 56% dient zich te houden aan strikte/korte deadlines, 54% dient heel snel te werken, 42% is niet vrij het tijdstip van de pauze te kiezen, 31% heeft geen keuze wat het werktempo betreft (7).

Risicogroepen

- Geschoolde en ongeschoolde handarbeiders zijn het meest blootgesteld aan risico's.
- Aandoeningen aan de bovenste ledematen komen meer voor bij vrouwen dan bij mannen (4)(7). Dit is hoofdzakelijk te wijten aan het soort werk dat zij verrichten. 35% van de vrouwelijke EU-werknemers verricht bijvoorbeeld permanent repeterend werk tegenover 31% mannelijke EU-werknemers (7).
- Oudere werknemers in Europa hebben meer last van aandoeningen aan het bewegingsapparaat. Het Europees gemiddelde voor rugpijn is 30%, voor de categorie 15-24 jaar is het 25% en voor 55-plussers 35% (7). Veel oudere werknemers hebben langere tijd gewerkt in arbeidssituaties die risico's voor aandoeningen aan het bewegingsapparaat met zich mee hebben gebracht. Bovendien zijn de functies over het algemeen ontworpen voor jonge en gezonde mannelijke werknemers (7).
- Werknemers met onzekere dienstverbanden zoals personen met een overeenkomst voor bepaalde duur of met een overeenkomst als uitzendkracht worden duidelijk meer blootgesteld aan repeterend werk en werk in pijnlijke/vermoeiende houdingen.

Het beperken van de kosten

- Beroepsgebonden aandoeningen aan het bewegingsapparaat veroorzaken zowel pijn op het werk als thuis.
- Variëren schattingen afkomstig van de lidstaten betreffende de economische kosten van alle beroepsgebonden gezondheidsproblemen van 2,6 tot 3,8% van het bruto nationaal product (8).
- Een groot deel (wellicht tot 40 à 50%) van de kosten wordt veroorzaakt door aandoeningen aan het bewegingsapparaat(7). Beschikbare kostenramingen voor deze aandoeningen komen uit op bedragen tussen de 0,5% en 2% van het BNP (4).
- Elk jaar gaan in Europa meer dan 600 miljoen werkdagen verloren als gevolg van beroepsgebonden gezondheidsproblemen (7).
- De kosten voor het Europese zakenleven omvatten: productieverlies, ziekte van de werknemers, compensatie- en verzekeringskosten, verlies van ervaren personeel en wervings- en opleidingskosten van nieuw personeel, de gevolgen van ongemak en gezondheidsproblemen op de kwaliteit van het werk.
- Preventie van beroepsgebonden aandoeningen aan het bewegingsapparaat 2000 is een goed initiatief.

Preventie van aandoeningen aan het bewegingsapparaat

Veel aandoeningen aan het bewegingsapparaat kunnen voorkomen worden door ergonomische interventie waarbij het werk en de werkplekken worden aangepast op basis van de evaluatie van

risicofactoren (4). Dit principe is reeds vastgelegd in recente Europese richtlijnen en wettelijke bepalingen in de lidstaten (10). Praktische richtsnoeren en preventieve middelen zijn eveneens beschikbaar. Zie Fact sheet "Preventing Musculoskeletal Disorders" (Preventie van aandoeningen aan het bewegingsapparaat) voor meer informatie.

Verdere inlichtingen

Voor verdere inlichtingen over de Europese week voor veiligheid en gezondheid op het werk en de preventie van spier- en skeletaandoeningen verwijzen we naar de website van Agentschap, waar de volledige tekst van de publicaties gratis kan worden gedownload. Het speciale dossier over de Europese week kan verkregen worden door op <http://osha.eu.int/ew2000/>

Bibliografie/Referentie

1. Zet je schrap tegen fysieke overbelasting! - informatiebrochure van het Agentschap met betrekking tot de Europese week
2. Fact sheet van het Agentschap "Preventing work related musculoskeletal disorders" (Preventie van beroepsgebonden aandoeningen aan het bewegingsapparaat)
3. "The State of Occupational Health in the member States of the EU" - verslag van het Agentschap, 2000 (De stand van zaken op het gebied van gezondheid op het werk in de lidstaten van de EU)
4. "Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders" verslag van het Agentschap, 2000 (Beroepsgebonden aandoeningen aan het bewegingsapparaat met name aan de nek en de bovenste ledematen)
5. "Repetitive Strain Injuries" - verslag van het Agentschap, 2000 (RSI - Repetitive strain injuries)
6. "Priorities and strategies in Occupational safety and health Policy in the Member States of the European Union" verslag van het Agentschap, 1997 (Prioriteiten en strategieën voor het beleid inzake veiligheid en gezondheid op het werk in de lidstaten van de Europese Unie)
7. "Strain injuries" (Letsels door overbelasting), P. Paoli - Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden, ongepubliceerd, juni 1999
8. "Economic impact of occupational safety and health in the Member States of the European Union" - verslag van het Agentschap, 1998 (Economische gevolgen van veiligheid en gezondheid op het werk in de lidstaten van de Europese Unie)
9. Arbeidsomstandigheden in de Europese Unie (samenvatting onderzoek 1996) - Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden
10. De website van het Agentschap voorziet in een koppeling naar de EU-wetgeving en naar sites van de lidstaten waar de nationale wetgeving en richtsnoeren kunnen teruggevonden worden.

Table 2

	AU	B	DK	FIN	FR	GE	GR	IRL	IT	LU	PT	SP	SW	NL	UK	EU
BEROEPSGEBONDEN RISICO'S EN GEZONDHEIDSPROBLEMEN																
Rugpijn	31	21	30	33	29	34	44	13	32	32	39	35	31	17	23	30
Spierpijn in armen of benen	14	9	24	29	19	13	37	6	19	13	31	24	24	10	11	17
BEROEPSGEBONDEN VERZUIM																
% gezondheidsgebonden afwezigheid te wijten aan het werk tijdens de laatste 12 maanden	36	26	15	30	21	34	18	16	17	29	22	19	13	27	16	23

Bronnen: Tweede Europees onderzoek inzake arbeidsomstandigheden (1996). Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden Working Conditions (9)